

Ruta de l'aigua del Segrià Sec

Creu del Terme

Ermita de Sant Joan

Església de Sant Miquel

Galeria Jordi Fornós. C/ Tort num 20. Reserva visita gratuïta telèfon 973 13 80 77.

La Font

La Mola

Museu de Pepe Guillermo

Pou d'Avall

Pou de la Vila

Safareig

Almatret-final itinerari

Mirador David Duaigües

Boca de la Mina la Española

Ruta de l'aigua del Segrià Sec

Aquest fulletó ha estat publicat amb la col·laboració de

© del text: Equip de Treball del INS Escola del Treball, Departament d'Educació i Control Ambiental

© de les fotografies: Jordi Sanfeliu

Casa Escaleta II (C/ Vall 23-25)

Casa Gabrielet (C/ Major 3)

Casa Marc (Plaça Constitució 6)

Casa Peret de l'Isidret (C/ Major 23)

Casa Rita (C/ Major 12)

Casa Segura (C/ Barceloneta 1)

Casa Sila I (C/ Lleida 1)?

Casa Sila II (C/Vilaclosa 9)?

Dipòsit d'aigua per als molins d'oli del carrer Trinitat (vosaltres decidiu)

Ermita de Sant Sebastià

Església de Nostra Senyora de l'Assumpció

Façana al carrer del Vall, 38 (això diu al llistat de patrimoni de Maials)

L'església antiga

Plaça Eliseu Sales

Porta del Tossalet

Recinte de la Senyoria (Molí de la Devesa, o Casa Juncadella)

Maials - Almatret

Alzina centenària

Mina de La Costa

Mirador

Almatret

Ajuntament: C/ Major, num. 2, Tlfn: 973 138013 E-mail ajuntament@almatret.cat Web: <http://almatret.cat/>

Antiga presó d'Almatret

Bassa d'Amunt

Casa de la Torre

Casa Isaac Vilà

Centre Republicà

Llardecans

Ajuntament: Plaça dels Arbres, num. 1 Tlfn: 973 13 02 01 E-mail

ajuntament@llardecans.cat Web: <http://llardecans.ddl.net/>

Antiga Farmàcia Tomàs Piñol

Bassa Bona ?

Ca l'Abadia

Ca l'Apotecari

Ca la Bernarda

Casa Caldera (carrer de la Presó, 3)

Casa Cornadó

Ca la Curra (plaça de l'església 1)

Casa Miarnau

Ermita de la Verge de Loreto

Església parroquial de Santa Maria

Plaça dels Arbres

Pou Nou

Sitja del Carrer Major

Vila Closa

Senyalització	6
Itineraris GPS	7
Introducció	8
Mapa	12
Fitxa tècnica	14
Consells	14
Llibre de ruta	16
Punts d'Interès	21

Maials

Ajuntament: Plaça Constitució, num. 5, Tlfn: 973130004 E-amil regidori-
es@maiials.cat Web: <http://www.maiials.cat/>

Ca la Viuda (C/Vall 31)

Cal Cabalesila. Museu de la Pagesia: C/ Constitució, num. 12 Tlfn. 973 13 00
87 Web: <http://segriasec.org/turismemaials/museu-de-lapagesia/> Visitable
amb cita prèvia.

Casa Belo (C/ Major 18)

Casa Escaleta I (C/ Vall 13-19)

L'itinerari està senyalitzat de maneres diverses:

Al principi i final de l'itinerari trobareu dos grans cartells amb informació general sobre el recorregut

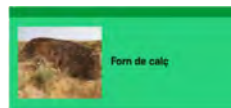
Al llarg del camí trobareu senyals direccionals amb indicació de la direcció i distància al poble més proper

També trobareu piques direccionals que us confirmaran que esteu en la direcció correcta

Els punts d'interès fora dels pobles estan indicats amb un senyal identificador.

I en cada poble trobareu un cartell gran amb la relació de punts d'interès del poble així com una proposta d'itinerari.

Cabana de l'Albert del Marçal

Molí del Tomàs

Pou del Farré Rabassa

Cabana de volta

Torrebaesses

Ajuntament: C/ Portal, num. 3, Tlf: 973126059 E-mail: ajuntament@torrebaesses.cat Web: <http://www.torrebaesses.cat/>

Casa Gort

Casa l'Oró

Cal Mussa

Castell-palau de Torrebaesses

Centre d'Interpretació de la Pedra Seca (CIPS): C/ Vileta, num. 9-11 Tlfn. 665 590 306 E-mail: centrepedraseca@gmail.com Web <http://cipedraseca.blogspot.com/es/>

Creu de Terme

Església de Sant Salvador

Església Nova

La Vileta

Moli d'oli de Cal Bep de Canut

Museu Josep Jané i Periu. Per visitar el Museu cal trucar al 696361525

Torrebaesses - Llardecans

Safareig i Bollo

Pou de la Vila

Ermida de Sant Roc

Clots a la pedra ??

Font de Sant Roc

Cabana de volta - Ermida

Cabana de l'Albert del Marçal

Utxesa

Punt d'Informació. Av. Pearson, num. 2 Tlf n 973792789

E-mail utxesa@utxesa.com Web www.utxesa.com

Utxesa-Sarroca

Forn de calç

Sarroca de Lleida

Ajuntament: C/ Monsenyor Vilaplana, num. 30, Tlfn: 973 126 001 E-mail ajuntament@sarrocalleida.ddl.net Web: <http://sarrocalleida.ddl.net/>

Ca la Senyora (revisar)

Cal Josep de Pelado

Cal Metge (habitatge al carrer Lleida, 10)

Cal Roig (portal del 1450)

Casa Comanergo

Castell

Creu del Terme

Església de Nostra Senyora de l'Assumpció

La Bassa

Plaça Nova

Safareigs

Sarroca - Torrebesses

La Guardieta

Cabana de volta

Torre de la Senyora

Lo Toll, el pou de la Vila

Corral del Gort

Si ho desitgeu podeu descarregar-vos els versos itineraris que configuren aquesta ruta en format compatible per a GPS des de

[Url.....](#)

També podeu trobar una versió ampliada amb elements multimèdia de les rutes per a Wikiloc i Instamaps.

	WIKILOC	INSTAMAPS
RUTA UTXESA - ALMATRET		
RUTA PER SARROCA DE LLEIDA		
RUTA PER TORREBESSES		
RUTA PER LLARDECANS		
RUTA PER MAIALS		
RUTA PER ALMATRET		

Descripció general

És una ruta interurbana emmarcada entre dos Espais Naturals Protegits: Utxesa i els Tossals d'Almatret. L'itinerari passa pels municipis de Sarroca de Lleida, Torrebesses, Llardecans, Maials i Almatret.

Àrees PEIM (vermell) i Natura 200 (verd) en la zona de la ruta.

Des de molt antic l'activitat humana hi ha deixat una forta empremta. Ibers, romans, àrabs van contribuir a perfilar el patrimoni material de tota la zona.

Val la pena aprofitar el recorregut per redescobrir els elements d'arquitectura popular relacionats amb l'agricultura (cabanes de volta i murs de pedra seca) i els aprofitaments hídrics (pous, molins, basses, aljubs, cadolles...).

Amb una orografia formada per valls i terrasses fluvials que van agafant altura a mesura que ens acostem a l'Ebre, al llarg d'aquest itinerari es poden contemplar diferents tipus de paisatge vegetal. Trobem exemples de bosc de ribera, passant pels matollars halonitròfils, la màquia continental i el bosc mediterrani de Pi blanc i estrat arbustiu en els espais no ocupats per l'agricultura i la vegetació ruderal.

També podem observar espècies de fauna, sobretot ornitològica, de molt interès.

Km 39.3 Un cop a Almatret podeu optar per fer la visita al poble (vegeu cartell i itinerari) o bé travessar-lo per continuar cap a l'Embarcador de l'Ebre.

Km 39.3 Sortim del poble pel carrer Major i el carrer del Pou. A l'encreuament del final agafem el camí asfaltat fins arribar al cartell dels espais protegits d'Almatret, seguim la pista principal en tot moment i anirem baixant de cota fent molts revolts. **A mig camí trobareu un desviament senyalitzat a l'esquerra cap al Mirador David Duaigües** i, en el següent revolt, un altre desviament a la dreta que porta cap a la boca de mina la Española. Continuant el camí trobem un senyal d'embarcador cap a l'esquerra i el seguim. Fem uns metres més i hi ha un encreuament amb senyals, anem cap a l'esquerra, seguim i ja som a l'Embarcador de l'Ebre. Haurem fet 41,6 km.

encreuament anem cap a la dreta (hi ha una pedra que diu Finca Cervereta que queda a l'esquerra) i continuem la pista fins la carretera. Ens dirigirem per aquesta en direcció Sud-Oest (cap a Almatret)

Km 31.2 Després de recórrer 700 m per la carretera entrem pel camí de mà l'esquerra abandonant la carretera. Seguim el camí principal, a la bifurcació fem la corba a la dreta. Trobem una bifurcació amb una pujada pronunciada a la dreta, l'agafem i abandonem la pista principal. Arribem a una granja a l'esquerra i continuem per la pista. Quan arribem al següent encreuament continuem per l'esquerra i poc després veurem les restes de les edificacions de servei d'una antiga mina de carbó (la mina de La Costa). Uns metres més endavant hi ha una nova bifurcació, anirem pel camí de la dreta. Poc després passarem al costat de la boca de la mina a mà esquerra.

Continuem per la pista. A la següent bifurcació anem per l'esquerra per un camí lleugerament asfaltat. Quan estem arribant a la cotà màxima trobarem a l'esquerra un mirador on podem veure una magnífica panoràmica de la serra del Montsant. Continuem per la pista fins la carretera LV-7046. Entrem a la carretera cap a l'esquerra fins el municipi d'Almatret.

No és una ruta circular i té un recorregut total de 46 km. El temps estimat amb bicicleta és d'unes 4 hores.

Per les seves característiques les millors opcions per a dur-la a terme són amb Bicicleta Tot Terreny o vehicles 4x4.

El marc geogràfic

L'itinerari es situa al Sud-Oest de la comarca del Segrià. Limita al Sud amb les Garrigues i a l'Oest amb l'Aragó. Transita pels municipis d'Aitona (un petit tram a la sortida d'Utxesa), Sarroca de Lleida, Torrebaesses, Llardecans, Maials i Almatret.

Encara que actualment aquests municipis formen part del Segrià, antigament estaven inclosos a les Garrigues, comarca amb la què comparteixen característiques orogràfiques, climàtiques i econòmiques. Per aquesta raó encara hom tendeix a anomenar-los, juntament amb alguns municipis més, les Garrigues Històriques.

Relleu i Geologia

El territori per on transitarem forma part de la Depressió de l'Ebre. Des d'un punt de vista orogràfic esta configurat per un seguit d'altiplans i valls originats la sedimentació de materials aluvias i la posterior erosió hídrica d'aquests per la xarxa fluvial encaixonada entre el Segre i l'Ebre.

L'alçada del relleu va augmentat lleugerament a mesura que ens apropem a l'Ebre. Mentre que la zona d'Utxesa estem a una cota de 144 m, aquesta va augmentat progressivament fins arribar al màxim de 462 m a Almatret. A partir d'aquest punt torna a reduir-se fins arribar a la riba de l'Ebre.

Des d'un punt de vista geològic està constituït per materials sedimentaris d'edat oligocènica (argiles i gresos amb ciments calcaris).

Clima

Les característiques climàtiques de la zona es corresponen a les del clima mediterrani continental, caracteritzat per una escassa pluviometria (menys de 400 mm anuals), una temperatura mitjana anual suau (14° C) que amaga una gran diferència tèrmica dia/nit i estiu/hivern. Tot això es concreta en un hivern fred i sec, un estiu molt calorós i sec i una primavera i tardor de temperatures més suaus i amb el màxim de precipitacions.

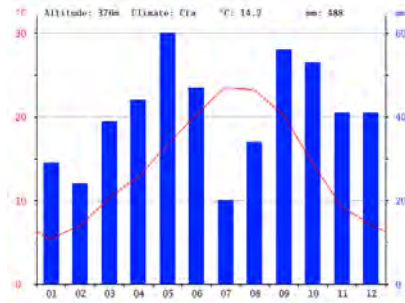

Diagrama obtingut de

<https://es.climate-data.org/location/431208/>

Flora i Fauna

La vegetació natural característica de la zona és la màquia continental de garric i arçot. La màquia és una formació vegetal densa i ombrívola formada per arbustos alts (1,5-4 m) de tipus escleròfil, és a dir, adaptada a la sequera.

Les espècies vegetals a la màquia són força variables, s'hi troben espècies arbustives (arboç, marfull, llentiscle, margalló, etc.) però també es poden trobar alguns arbres, de mida reduïda, com l'alzina, el roure, l'auró negre o l'ullastre.

Com a conseqüència de la intensa entropització de la zona, la vegetació natural ha esdevingut residual i han aparegut altres comunitats vegetals més simples com ara la brolla de romer, el llistonar, l'espartar. En les zones més salines podem trobar matollars halonitròfils i en les zones cultivades vegetació arvense i ruderal.

En quant a la fauna mereix especial menció la fauna ornitològica, especialment la localitzada en els dos espais protegits (de Natura 2000) que emmarquen l'itinerari: Utxesa i Tossals d'Almatret.

Usos antropogènics

La proximitat a les dues valls fluvials més importants, Segre i Ebre, justifica que tot el territori hagi estat habitat per les diverses civilitzacions que han

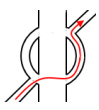
Km 26.7 Un cop a Maials podem optar per fer la visita al poble (vegeu cartell i itinerari) o bé travessar-lo per continuar cap a Almatret.

Km 26.7 Sortirem del poble pel carrer de la Vall en sentit Oest. A l'encreuament del final del poble anem cap a l'esquerra deixant a mà dreta la bassa del Tossalet i seguim la pista. A la bifurcació agafem la pista principal de la dreta,

Km 29.9 Després de 360 metres trobareu l'indicador per anar a l'alzina centenària. Si voleu fer aquesta variant sols cal que deixeu el camí principal i agafeu un nou camí a la dreta que dona accés als camps de conreu. 500 m després estareu en front de l'alzina. Desfeu el camí que heu fet i podreu continuar amb l'itinerari

Km 29.9 De tornada a la pista continuem per aquesta fins que més endavant després de passar la Bassa del Comellar d'Engrau trobarem un encreuament, agafem el de la corba a la dreta, seguim aquesta pista fins una bifurcació on veurem una pedra grossa, la deixem i agafem el camí de la dreta, al proper

En el canvi de sentit, creuem la C-12 i agafem la sortida a l'esquerra que mena cap a un camí de terra. En el següent encreuament agafem el camí de l'esquerra i seguim fins la carretera C-230a, aquesta l'agafem cap a l'esquerra i ja som a Llardecans.

Km 22.6 Un cop a Llardecans podeu fer la visita al poble (vegeu cartell i itinerari). Des del mirador de les restes del castell, a la part més alta del poble, podreu veure una magnífica vista panoràmica.

Km 22.6 km. Si decidiu continuar l'itinerari, anirem des de la plaça dels Arbres cap al carrer Verge de Loreto on podrem veure l'església de Loreto. A continuació continuem pel carrer Raval que ens portarà a la sortida del poble.

Entre la Bassa Bona i la Bassa Nova trobarem un camí que ens permetria enllaçar amb l'itinerari Vall dels Horts (Maials).

Nosaltres continuem sense desviar-nos. Abans d'arribar a la rotonda que travessa la C-12 agafarem un camí a la dreta, camí de la Independència. Aquest camí discor paral·lel a la C-12, el seguirem fins arribar a la carretera i ja veiem l'entrada de Maials cap a l'esquerra.

passat per aquestes contrades. Totes elles hi ha construït els seus assentaments i han explotat els recursos naturals de la zona.

Per raons climàtiques l'agricultura de la zona ha estat de secà. Mentre que les zones més planeres s'han dedicat als cereals, les zones amb més pendent han estat dedicades al cultiu de l'olivera, l'ametller i a la vinya. Sols en les zones properes als cursos fluvials o a les capes freàtiques s'ha desenvolupat el cultiu d'hortícoles dedicades al consum familiar (un bon exemple d'aquest ús el trobem a la Vall dels Horts).

Amb l'arribada del regadiu, aquest ús tradicional està canviant per donar pas a altres cultius més exigents en aigua com son els fruiters, i el panís, o al cultiu d'oliveres i ametllers amb reg de suport.

En resposta a les condicions climàtiques de la zona, els seus habitants han desenvolupat durant segles una gran quantitat de solucions arquitectòniques i tecnològiques que n'han millorat la seva adaptació al medi. Així podem trobar exemples d'arquitectura popular com la construcció de murs, corrals i cabanes de pedra seca, o de tecnologia per optimitzar els recursos hídrics com pous, molins, basses, cadolles, aljubs.. També cal fer esment de l'obtenció de recursos geològics com ara mines, forns de calç i pedreres.

Però on podem veure els millors elements arquitectònics és en els pobles que trobarem al llarg de l'itinerari. Són pobles construïts entorn d'assentaments molt antics però que en la seva forma actual tenen una estructura medieval. Castells i viles murades són exemples d'aquest origen medieval.

seca i tova. A l'esquerra podrem veure el Pou de la Vila.

Seguirem el camí fins arribar a l'església de Sant Roc i la font de Sant Roc. Des de la part posterior de l'església podreu veure una magnífica vista del poble de Torrebeses a més de disposar d'una àrea acondicionada per fer foc.

Km 13.8 Al continuar per la pista, aquesta deixa de ser pavimentada. La seguim en tot moment fins arribar a un encreuament,

l'agafem a la dreta on hi ha un cartell que diu Finca el Grau, seguim aquesta pista, passarem entremig d'unes naus i poc després arribarem a l'Ermite (una cabana de volta reconcionada). Continuarem pel camí fins arribar a la C-242 on farem uns metres cap a l'esquerra fins l'entrada del proper camí a la dreta.

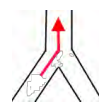
Km 17.3. En aquest punt podem optar per continuar el camí o bé fer la variant a la Cabana de l'Albert Marçal. Si opteu per aquesta segona opció cal que seguiu uns metres més per la C-242 fins el proper encreuament de camins a l'esquerra. sortiu per aquest de la carretera i immediatament tombeu a la dreta i seguiu el camí uns 250 m fins arribar a la cabana de volta. Per tornar desfeu el camí que heu fet.

Km 17.3 Continuarem per aquest camí fins que arribar a un encreuament. Agafeu la pujadeta de l'esquerra perquè cap a la dreta retornariem la C-12. Seguim el camí i al següent encreuament girem a la dreta i tornem a girar al següent camí a l'esquerra amb una pujada molt pronunciada. En uns metres trobareu un altre encreuament a la dreta i continuareu per la pista fins arribar a la C-12.

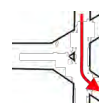
Km 9.3. Arribem a una pista principal que va cap a la C-12, l'agafem cap a la dreta.

Uns 100 m després trobarem un altre encreuament que agafarem cap a l'esquerra. A la següent cruïlla veurem unes parets baixes de pedra a la dreta; és el corral de Gort, allí tombarem a la dreta i seguirem el camí que ens portarà cap al Molí del Tomàs.

Km 11. Passat el molí sense deixar el camí per on veníem, arribarem a un encreuament passades unes granges, a la dreta nostra. Seguim recte.

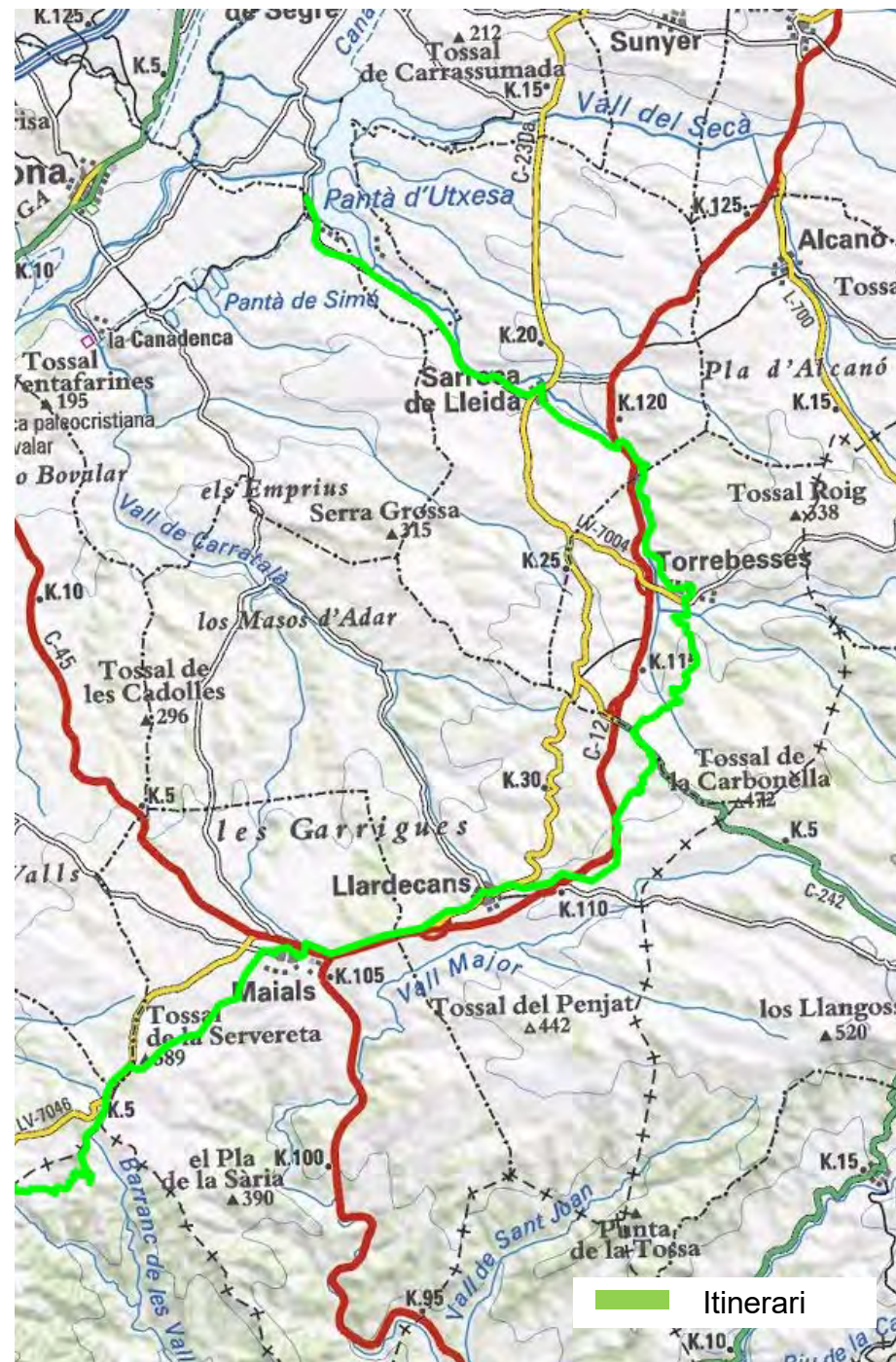

Km 12. La pista desemboca en la carretera LV-7004 just a l'entrada al poble de Torrebesses. Anirem pel carrer Major, carrer "Mestre Emili Pujol" fins la plaça dels Pagesos.

Km 12.4 Un cop a la plaça dels Pagesos podeu optar per fer la visita al poble (vegeu cartell i itinerari) o bé sortir del poble per continuar cap a Llardecans. Per continuar l'itinerari, vorejarem la plaça dels Pagesos i seguirem pel carrer de la Parra.

Km 12.6 Al sortir del Poble travessarem el carrer Onze de Setembre (Pista de Granyena de les Garrigues) i seguirem per un camí pavimentat tot el temps. Des seguida ens trobarem amb uns antics safareigs a la dreta. Una mica més endavant trobarem, també a la dreta, uns altres safareigs i el Bolló (brollador). En aquest trams el camí discor encaixonat entre parets de pedra

Distància: 46 km

Altura màxima: 462 m

Altura mínima: 73 m

pendent màxima 13.8% / -18.3%

pendent mitjana 3.4 %, / -3.8 %

guany pèrdua elevació: 962 / -1032

Temps estimat en BTT (Bicicletes tot terreny): 3h 55'

Temps estimat en 4 x 4: 46'

Podeu realitzar la ruta en qualsevol època de l'any si no es donen condicions meteorològics momentàniament adverses. Si feu la ruta en bicicleta cal que tingueu present que les condicions climatològiques a l'estiu poden no ser les millors a les hores de ple sol per fer esforços físics grans. En aquest cas millor fer-ho a primeres hores del matí.

Recordeu d'endur-vos les deixalles que pugueu generar i depositeu-les als contenidors que trobareu als pobles del trajecte.

Porteu aigua. En els trams interurbans no en trobareu gaire.

Bona part del trajecte es realitza per camins que passen a la vora de camps de conreu i zones amb vegetació natural. Recordeu de respectar els elements naturals i també els elements arquitectònics que hi trobareu.

Allí podrem triar entre fer el recorregut pel poble o continuar l'itinerari girant a la dreta pel carrer Raval fins a la plaça Mestre Costa on girarem a la dreta pel carrer de Llardecans fins a la següent cruïlla on tombarem a l'esquerra per agafar el carrer que mena al camí de Torrebesses.

(introduir variant La Guardieta)

Km 6.7 Un cop arribem al camí de Torrebesses seguirem per aquest fins prop de l'enllaç amb la carretera C12. El camí discorre per la Vall Major. A la sortida del poble veiem la vista del Castell de Sarroca i ens trobem la bassa del poble. Continuem per la pista sense desviar-nos en cap dels camins que l'entravessen.

Km 8.4 Poc abans d'arribar a la C-12, agafarem el camí de l'esquerra per passar per sota la carretera i ens dirigirem cap a l'esquerra, fem una pujadeta.

Km 8.6. Immediatament trobarem un altre encreuament, deixem la pista principal i anem cap a la dreta, seguim la pista i deixem una casa a l'esquerra: La Torre de la Senyora (uns metres endavant a la dreta trobem Lo Toll).

Aproximació

Sortim de Lleida per la N-II direcció Alcarràs. Travessem Alcarràs i sortim direcció Fraga per la mateixa carretera. A la segona rotonda veurem l'indicador cap a Torres de Segre, deixem la N-II i agafem la LP-7043 fins a Torres de Segre. Entrem al poble i girem a la dreta quan veiem el cartell "Utxesa". Seguim aquesta camí fins arribar al punt d'informació d'Utxesa. Allí podreu deixar el vostre vehicle i començar la ruta.

Ruta

Km 0: Comencem la ruta deixant enrere el punt d'informació i ens dirigim direcció Sud cap a Sarroca per l'avinguda Pearson que discorre vorejant l'embassament. Creuem el canal de Seròs

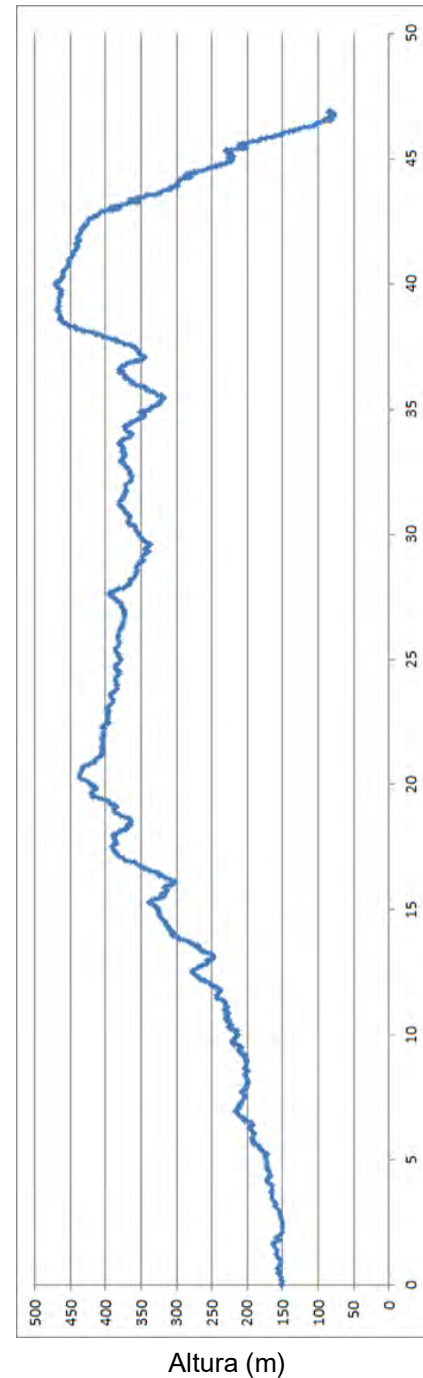
Km 0.193: L'avinguda Pearson desapareix just a la cruïlla amb el Carrer Únic. Agafem el camí asfaltat de la dreta que ràpidament es convertirà en una pista de terra. Continuem per aquesta pista.

Just al peu del camí, a la dreta, passareu al costat d'una cabana de volta.

Quan la pista torna a ser asfaltada començarem a veure marges de pedra seca i quan ens acostem a Sarroca trobarem a la dreta dos antics forns de calç. Poc després arribem a la carretera C230a.

Km 6.13 Tombem a l'esquerra per la carretera en direcció Nord-Est i després de 60 m ja som a la població de Sarroca. Ens endinsem al poble per la carretera uns 250 m fins la Plaça Nova on trobarem el cartell informatiu dels punts d'interès del poble.

Distància (Km)

Altura (m)